

YAZITIN SAĞ TARAFI

Yan yazıtın üstünde ufki yazı

5	רְאֵתִים	אֶת־בְּנֵי־עַמּוֹ
6	בְּנֵי־עַמּוֹ	רְאֵתִים
7	רְאֵתִים	בְּנֵי־עַמּוֹ

**Mezardan başlıyan taş sıralarında birinci taşın
üstündeki yazıt**

ରାଜପାତ୍ରର ମହାକାଵ୍ୟ

Xan yazıtın üstündeki ufki yazıtlar

1 Taçama yazıt taşı	5 Yılında. Bilge
2 Yaptım. Abide	6 Meşhur er (ve) iyi ha(n)
3 Hakamın Taçam	7 Taçam öldürdü.
4 Bilge Taçam eiderha	

Tanı sıralarının birincisindeki ibare

YAZITIN SAĞ TARAFI

Yan vazıtın üstünde ufki yazıt

1	[la ² ç ² a ² m] ka bil ⁷ g la ² ç ² g	5	la ² ç ² g er e ⁷ d ² g ² k ² [n]
2	[kü] ² d ² m b ² ni ² g ²	6	kü ² lü ² g ² er e ⁷ d ² g ² k ² [n]
3	[ka ² g ² a ² n] ² m ta ² ç ² a ² m	7	ta ² ç ² a ² m ölti
4	bil ⁷ g e ⁷ d ² g ² lü		

Mezardan başlıyan taş sıralarında birinci taşın
üstündeki yazı

- 9 Bütün şehire değdim; sakın oldum, aldım. Ordusu geldi. Halkını yendim, begi kaçtı . . . . . idi. Çin kavmi . . . . yendim, basdım, yaydım . . . .

10 Gelir idik. İkisinin arasına kadar (?) düşman olmuş. Değmeyim diye düşündüm. Tanrı Bilge hakanı düşünüp işini gücünü veirdigim var imiş. Değdiği için . . . . Yendim. Eve (= vatana) deðdiðim (vakit) harp edip.

11 Deðip küçük kardeþime ogluma böylece nasihat ettim (4) Hiddetlenip Elteriþ hakan(dan) ayrılmadık, yanılmadık; Tanrı Bilge hakan'dan ayrılmayalım, isyan etmiyelim diye böylece nasihat ettim. Geri varanlar va.di. Bilge hakanın kavmi . . . . vardi. Ölü ada (= şöhrete ?) işini, gücünü verdi.

12 Üstte göl han ejderha yılında yedinci ayda güçlü, cessur hakan'dan ayrılmışınız. Bilge Taçam cenaze merasimini yapmaða gayret ettim. Yer, su, gök..... girer (?) idi.

NOTLAR

(1)[3] yoluk sözü için Kâşgarîye de bakınız: III, 10.

(2)[4] Kâşgarî; III, 26.

(3)[5] Tenriken sözünü Kâşgarî şöyle izah ediyor:

شىركان — المام الناسك، بلات الكفرة III, 288.

(4)[11] ötle- fiilinin kökü olan öt sözünün öğüt'ün muhaffesi olduğunu
on sene evel Kâşgarîye istinaden bulmuştum. Daha sonra Uygur metin-
lerine dayanarak aynı noktai nazarın serdedildiğini KCsA. da gördüm.

İHE HÜŞOTÜ YAZITI

İHE HÜŞOTU YAZITI

Orta Moğolistanda İhe Hüşotü denilen yerde Kotwicz tarafından bulunan bu yaziti Samoilovitch fransızcaya çevirmiştir. Her iki bilgin bu husustaki araştırmalarını 1928 de Rocznik Orientalistyczny mecmuasında çıkarmıştır.

Bu yazıt Küli çur adlı bir Türk beyinin adına dikilmiştir. Aynı ad Kül çur, Külüg çur biçimlerinde kaydedildiğinden Samoilovitch 716 yılarda Tarduşların başında bulunan Kül çurun bu yazıtın sahibi olan Küli çur olduğunu kestirmektedir. Maamafih yazitta Eteriş hakanın adının geçmesinden de şeherhalde bu yüz yılda yazılmış olduğunu anlayabiliriz.

Yazıtın garp tarafında 12, şark tarafında 13, şimal tarafında da 4 satırı vardır.

Yazıtçıları asıl metni de yazmayıp yalnız fotoğraflarını vermektedirler. Binaenaleyh biz de aynı usulü takip ederek bu fotoğrafaları neşrele iktifa etmekteyiz.

BATI TARAFI

- 1 . . . . . : çikⁿ tonyukuk^k: at^tg: b^ermⁱş . . . .
- 2 . . . . t d^ukda: yögürmiş: işb^ara çikⁿ küli çur bolm^ış: . . . . küli çur tonyukuk . . . .
- 3 . . . [elteřiš] k^ag^an: elinte: k^erip: edgū ebini: körti: ul^ug küli çur: s^kkⁱz on: y^aṣ^p: y^ok bol[ti] . . . .
- 4 . . . öz^uki: boz^t: erti: k^edⁱm b . . . alpi erde^mi: ^anda: kükdi (?): türk bud^unka. . . .
- 5 . . . g r çulugn: y^agit^ukda: [küli] çur . . . g s^ang^ıp: ölürip: oglın: kişisin: bol^un kⁱ . . .
- 6 . . . bu. z elig: tutdu: y^r: z. . . . erti: küli çur: türk bud^un beğir . . . .
- 7 . . . . . — [b]ilge eşin üçün: alpin erde^min — n: k . . . .

BATI TARAFI

- 1 . . . . . Çikan Tonyukuk adını vermiş . . . .
- 2 . . . . İşbara Çikan Küli çur olmuş . . . . (1) Küli çur Tonyukuk . . . .
- 3 Elteriş hakan ülkesinde kocayub iyi gün gördü. (2) Ulu Küli çur seksen [yaş] yaşayub yok oldu . . . .
- 4 öz atı boz at idi. Giyim (= zırh) — şecati, fazileti orada — Türk milletine . . . . (3)
- 5 . . . düşman olduktta Küli çur . . . . mızraklayub öldürüp oglunu, karısını esir (?) . . . . (4)
- 6 . . . ülkeyi tutdu. yer . . . . idi. Küli çur Türk milleti, begler . . . .
- 7 . . . . . bilge eşi için, şecati, faziletini . . . .

- 8 . . . . . r . . . . lr: işb^ara bilge küli çur: kişi: . . . .
- 9 . . . . . erti: sün^uş bolsar: çerig: it^tr erti: ab ablasar: r mle(?): t^tg erti.
- 10 . . . . . s^ang^ıdi k^eçinde: tümt: süke: sün^uşdi: küli çur: opl^uy u^tg^ıp: süsin.
- 11 . . . . . ltı . . . . beş b^alikda: tört sün^uş sün^uşd^ukde: küli çur opl^uy u^tg^ıp: bulg^ıyu.
- 12 . . . . . [t^tb]g^açka: bunça sün^uşip: alpin: erdemⁱn: üçün kü bunça tutdu.

DOĞU TARAFI

- 13 . . . . . oglın: . . . . in: ud^tzu^k . . . d^ukⁱ i . . . d^uki: y^ar² d^ukⁱ.
- 14 . . . . . [bil]ge: küli çur: t^trduş: bud^un^ıg: iti ^ayu ol^urtı . . . .
- 8 . . . . . İşbara bilge Küli çur karşı . . . .
- 9 . . . . . idi. Savaş olsa ordu sevk ve idare eder idi; avlasa — gibi idi.
- 10 . . . . . mızraklıdı. Keçinde bütün ordu (ile) (?) savaş etti. Küli çur hücüm edip ordusunu
- 11 . . . . . aldi . . . . Beşbalıkda dört savaş savaşıkda Küli çur hücüm edib karışığından
- 12 . . . . . Çine [karşı] bunca harp edip şecati, fazileinden dolayı şöhretini böylece tutdu (= muhafaza etti)

DOĞU TARAFI

- 13 . . . . . oglunu . . . .
- 14 . . . . . bilge Küli çur Tarduş milletini idare (ve onlara) hükümederde

- 15 — . . . . . ktm . . . g: özlü^ki: binip o[pl]yu t^egⁱ]p üç
e^rig: s^an^qdı: t [sü]n^uşd^ukde: küli çur: özlü^ki: y^eğren t
binip

16 — . . . . . nda k^rü: b^ar^p: y^ençü üğlüⁱg: k^ece: t^emⁱr k^ap^ıg^ka:
t^ezikke t^egi sü e: k^azg^andı: t^ek^uz og^uzka: y^eti sün^uş sün^uşd^ukde

17 . . . . . a: tökdi: k^tay: t^at[bi] . . . . . de: b^eş: sün^uş:
sün^uşd^ukde küli çur: ^andⁱk (?) bilge e^şi: ç^ab e^şi r^ti: ^api:
bük^esi: r^ti.

18 — [kü]li çur: y^eti ya^şına: y g r . . . rti . . . . .
zglg: to . . . lrti: k^arl^uk: y^agit^ukda: t^ezde sün^uşd^ukde:

19 . . . . . [bil^ge]: küli q[ur]: ^anda: kⁱsre: k^arl^ukk^a: y m ü :
id l . . n: binip: opl^ıyu t^egⁱp: s^an^qa idⁱp: ^at op^ılu önti: y^ana:
a^gl^ıp.

20 . . . . . sü sürti: k^arl^ukⁱg: k^egn^t . . s m d i: k^arl^uk t^epa:
gh: b^ar^p: zn r . y^ana: e^{bi}ne: sün^uş: kiğürti: k^arl^uk: ^afl^ındı:
ança sün.

---

15 — — — — — öz [atına] binip hücum edib üç adamı mızrak-
ladı — savaşdıktı Küli çur öz kola [rengindeki] atına binip —

16 — — andan garba varıp İnci irmağını geçerek Demir Kapuya
Tezike kadar ordu (5) — kazandı. Dokuz Oğuzlarla yedi savaşa
savaşdıktı

17 — — — Kitay, tatabı — — [larla] — — — de beş savaş
savaşdıktı Küli çur — bilge eşi meşhur eşi (onun) kahramanı,
yiğiti idi (6)

18 — — Küli çur yedi yaşında — — — — — Karluklar
düşmanı olduktı, Tez de savaşdıktı

19 Bilge Küli çur ondan sonra Karluklara — — — binip hücum
edip mızraklayıb atın (etrafi) sarılıb (?) tekrar çekilüb (?) (7)

20 — — orduyu takib etti Karlukları — — Karluklara karşı — —
varup — tekrar evine [=vatanına] savaş [ile] girdirdi. Karluklar
atlandı; bu kadar ordu

ŞİMAL TARAFI

- 26 ————— : ekⁱ (?) t^eğin kelti: t d çurⁱn: oglⁱ
yığⁱn çur: k^elti —

21 Karluklar kola, ... , al (atlarını) kırıp geçirdi (?) (8) Karluklar — Eltebir bizzat geldi; eşⁱ erleri [ile] Erkin oğlu
Yiğen çur geldi.

22 — — da savaşıp ordusunu mızraklıdı, ülkesini aldı, oğlunu,
karısını — — hakanına İşbara bilge Küli çur —

23 — — — — — ölümü böyle imiş; düşmana yalınız hücum edib
(etrafi) sarılıp . (9) . . öldü.

24 — — — hakanın küçük kardeşi . . . . çur tegin gelüp onu
mûteakip dört tegin (daha) gelib İşbara bilge Küli çurun cenaze
merasimini yaptı, heykelini yaptırdı.

25 — — — için . . . . kazandı. Pek çok sürüsünü çoğalttı.

ŞİMAL TARAFI

- 26 — — — — — iki (?) tegin geldi, — — çur'un oğlu Yiğen
çur geldi —

- 27 in: üçün bunça: bud^un: kub. rⁱp: yugl^adı:
b^ent^ez b^en —
- 28 . . . : bilm^ez: biliğin: bilt^ukimⁱn: öd^ukimⁱn bunça:
bitiğ: bitidⁱm.
- 29 m. bun . . . t . . . — — —
- 27 — — — — — için bunca millet toplanup (?) cenaze merasimini
yapdı —
- 28 — — — — — bilmez —; bildiğim, anladığım (gibi) bunca yazılı
yazdım.
- 29 — — — — — — —

NOTLAR

(1) [2] Metinde görüldüğü gibi burada bir *Yögürmiş* sözü vardır; ki Samoilovitch tercüme ederken bu sözü bırakmıştır. Kelimeyi izahında ise bir istifham ile *élever* diye tercüme etmektedir. [Mezkûr eser, S. 83]

(2) [3] *Edgū ebini körtü* ibaresini Samoilovitch şöyle tercüme etmektedir: *Il vécut heureusement*. Bunun gibi bir ibare Orhun yazıtında da geçmekte olduğundan ora ile mukayese ederek ben burayı bizim iyi gün görmek sözü ile tercümemi yerinde buldum. [Bakınız: Thomsen, Turcica, S 62].

(3) [4] *Kedim* sözünü Samoilovitch sebebini anlıymadığım bir şekilde yani *ornement* diye tercüme etmiştir. Aynı söz Orhun yazıtlarında da geçmektedir. [I § 33] Thomsen bu sözü her iki tercümesindede has isim zannetmiş ise de ben kelimenin giyim sözünün aynı olduğunu sanmakta ve ata konulan elbise, zırh diye tercüme etmektediyim.

(4) [5] Buradaki *kışı* sözünü Samoilovitch adam diye tercüme etmiş ise de zevce, karde manasına gelmektedir.

(5) [16] Tezik sözünü de Samoilovitch hâkî olarak müslüman Araplar manasında kullanıldığını kaydetmektedir. [Bu hususta evvelâ Barthold, Radloff, Inschr. Zweite Folge S. 12. Not 1 de izahat vermektedir.]

(6) [17] Büke sözünü ben yiğit diye tercüme ettim. Samoilovitch de çok doğ.u olarak athlète diye tercüme etmiştir.

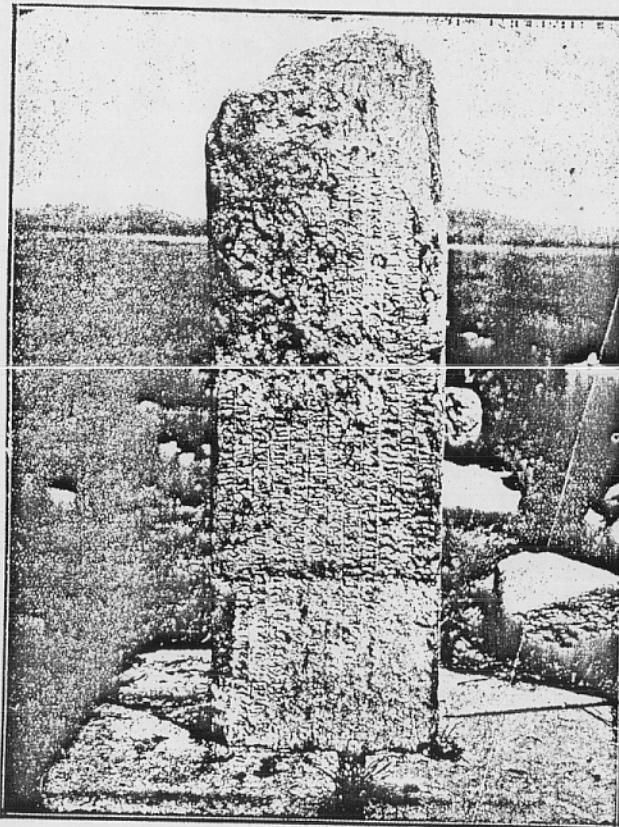
(7) [19] *Sança idip at opulu önti; yana ağıtlıp* ibaresini Samoilovitch *Le cheval (?) étant enveloppé (?) sortit du combat (?), ayant relevé de nouveau (?)* diye tercüme etmektedir. Buradaki *opulu* sözünün Kâşgaride olduğunu söyleyen Samoilovitch (I, 151)i göstermekte isede ancak I, 167 de böyle bir söz bulunmaktadır. Fakat bu yerdeki kelime de Samoilovitch'in verdiği manada değildir.

(8) [21] *Karluk yeğren erimliğ alkasin sigu urtu* ibaresini Samoilovitch hemen hiç tercüme edememiştir. Burada *yeğrenin* manasını bildiğimiz gibi *alkanın* da renk adı olduğunu görmekteyiz. *Sigu urtige* gelince: Bu söz Orhunda da geçmektedir [I § 36].

(9) [23] Bu hususta Mahmud Kâşgarî'ye istinaden izahat veren Malov'un 1929 da Bulletin de l'Académie des science de l'URSS. deki yazısına bakınız.

I

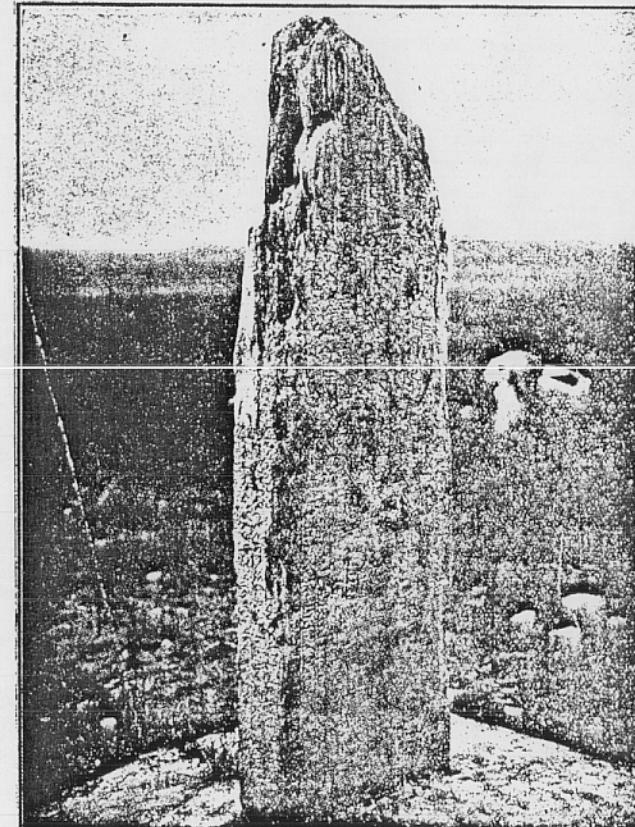
B

İhe hüşotü yazısı

II

C - D

İhe hüşotü yazısı

III

B - 1.

11 10 9 8 7 6 5 4 3 2 1

IV

B - 2

12 11 10 9 8 7 6 5 4 3 2 1

10

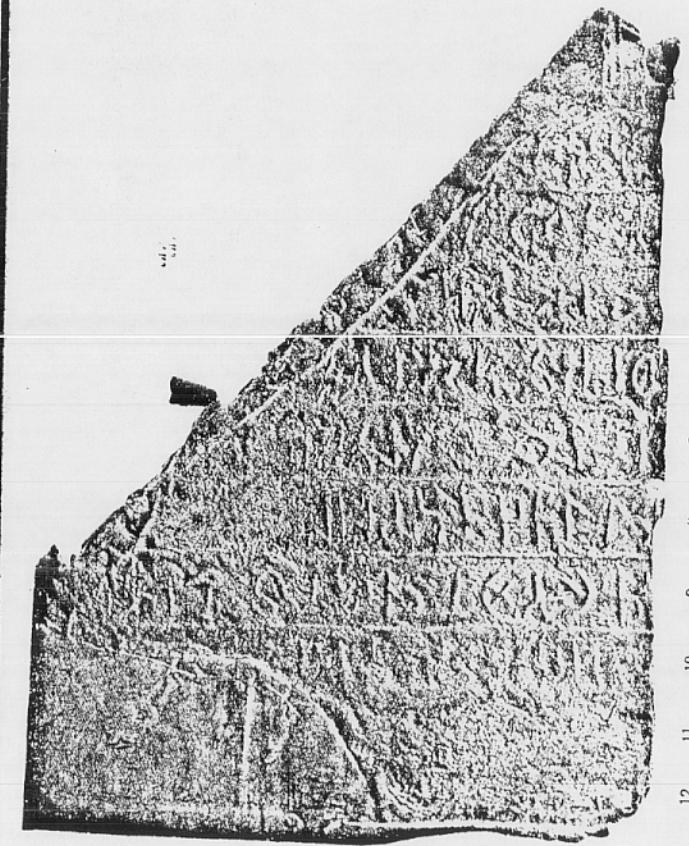
146

V

B - 3

VI

D - 1.

147

VII

D - 2

VIII

D - 3

13 12 11 10 9 8 7 6 5 4 3 2 1

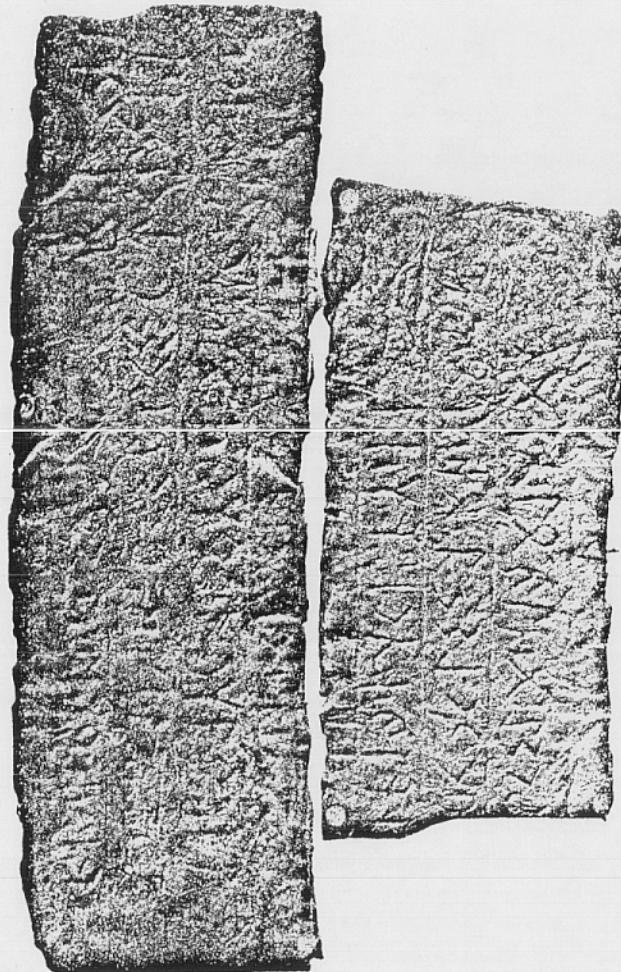
IX

D - 4

C.

X

SUCİ YAZITI

Bu yaziti ilk dafa 1913 yılında Journal de la société Finno-ougrienne'in XXXuncu cildinde neşreden G. J. Ramstedt bunu 1900 de Urga'dan Handu-Wang manastırına giderken bulunmuştur.

1909 da Sakari Pälsi ile birlikte yaziti tekrar tetkik etmeye muvaffak olan Ramstedt Şine-usu yaziti ile beraber mezkür mecmuada çıkmıştır.

Şimali Moğolistanda Ar-Ashatu dağı, Dolon Huduk civarında Sucin-dava'da bulunan bu yazit 11 satırdan ibarettir. Yazitin üzerinde resminde görüldüğü gibi aşağıdan yukarı olmak üzere dokuz satır vardır. On ve onbirinci satırlar ise aşağıda düz olmayan satıhdı arzanı bir su ette bulۇnmaktadır. Yazitin en üstünde yani başda damga göze çarpmaktadır.

SUCİ YAZITI

- 1 Uygur yirⁿte y^agl^gk^r k^an ^ata ke^t[tⁱm]
2 kirk^z ogl^mn, boyla kutlug^yrg^an
3 m^en, kutlug^bga t^ark^an üge buyru^uki m^en,
4 küm surug^m kün togus^uka b^als^uka
5 t^egdi, b^ay b^ar e^tim, ^agl^gim on yⁱlk^m s^ansⁱz e^rti
6 iu^tim yiti, ur^tim üç kiz^tim üç e^rti, e^opl^dim ogl^limⁿ,
7 kiz^timⁿ k^al^gnsⁱz birt^tim, m^ar^tma yüz e^r turug b[er]tⁱm
8 y^eg^gen^minⁿ ^atmⁱn kört^tim, ^amti ölt^tim....
9 ogl^ant^m r^ade m^ar^tmⁱnçä bol, k^anka i^tp, k^argi^gn.
10 ulug^y ogul^m s^aük^{?e} b^ardi
11 körm^{ed}im r..m ogl^y.

TERCÜMESİ

- 1 Uygur yerinde (ben) Yaglakar kan Ata geldim.
  - 2 Ben (bir) Kırgız oğlu Boyla Kutlug Yargan
  - 3 Kutlug Baga Tarkan'ın buyruklarının ügesi (1) ben
  - 4 Şan, şöhretim gün doğusuna, batisına
  - 5 değişti. Zengin idim. Ağlılm on, at sürüm sayısız idi.

ASIL METİN

küçük kardeşim yedi, erkek evlädim üç, kızım üç idi; oğlumu evlendirdim.	6
kızımı cihazsız verdim. Üstadıma (2) yüz er (ve bir) mesken verdim.	7
yeğenimi torunumu gördüm. Şimdi öldüm...	8
Oğullarımerde üstadım gibi ol, hana tap, katıl	9
Büyük oğlum orduya vardi	10
Görmedim.... oğul.	11

NOTLAR

(1) Üge sözü diğer Uygur metinlerinde de geçmektedir. Kâşgari bu sözü şöyle izah etmektedir: Halktan olan tecrübeli ve akıllı adamlara verilen bu ünvan derece itibarile tegin'den aşağıdır. [I, 84] Aynı yerde bu ünvanın menşei hakkında bir de efsane vardır.

(2) Mar sözü ustad, hoca manalarına gelmektedir. Turug ise sığ-nacak yer, kale, mesken manasındır. [Kâşgarî; I, 311]

Suci yaziti

ŞİNE - USU YAZITI

Bu yazıt şimalı Moğolistanda Mogoitu ırmağı, Şine-usu gölü ve Örgötu dağı havasında Finlilerin bir sefer heyeti tarafından bulunmuştur. Bu heyet 1909 senesinde Ramstedt ve Sakari Pälsi yerilerin ağzından kaçırdıkları bir sözden buralarda bir yazıtın mevcudiyetini anlıyarak aramağa başlamışlar ve nihayet yukarıda söyleğimiz mevkide yazıt bulunmuştur. Sonra Ramstedt bu yazımı 1818 te JSFOU'nın XXX uncu cildinde neşretmiştir.

Yazıtta namına dikilen zatin ismi "Tenride bolmuş il itmiş Bilge Kagan," dir. Bu anla yazıt sahibinin kim olduğunu anlamak imkânsız ise de diğer bir yerde babam "Kül Bilge," Han sözü geçmektedir. Kül Binge Uygur tarihinde malîm bir şahsiyettir. [Bakınız: G. Schlegel; Die chinesische Inschrift auf dem Uigurischen Denkmal in Kara Balgassun, Helsingfors, 1898. S. 3]. Binaenaleyh bunun oğlu Çin tarihlerine göre, Moyun Çür ismini taşıdığını göre bundan ıslidlâlen yazıtın bu zate ait olduğu tahmin edilmektedir. O halde yazıtın sekizinci asra ait olduğunu kabul etmek lâzımgelir.

ŞİMAL TARAFI

SİMAL TARAFI

- § 1 Ben Tenride bolmuş il itmiş bilge Hakan (= gökte vücut bulmuş, ülke tanzim etmiş Bilge Hakan) ..... Tolis ...
§ 2 Kendisinin — ... kendi oturmuş olduğu ülkesinin ihata ettiği suyu Selenge [suyu] imiş. orada ülkesi..... serbest yaşamış ... (1)
§ 3 Su ... orada kalmış (olan) halk On Uygur, Dokuz Oğuzlar üzere
riner yüz yıl (hâkim) olup .... Orkun ırmağı ..

ŞİMAL TARAFI

elli sene (hâkim) olmuş. Türk ülkesine yirmi altı yaşında kut (?) ..... verdi; orada buyruğu..	§ 4
e düştü, Dokuz Oğuz kavmimin hepsini topladım. Babam Kül e Han .... (2)	§ 5
u yürüdü. Kendimi öne binbaşı gönderdi. Keyrede önden ktan) ... da koyunlu.	§ 6